

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1058.

CHICAGO, ILL., 22. DECEMBRA, (DECEMBER 22,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Božične misli.
Lindberghov polet v Pariz. — Hearstovi "dokumenti".
Socialistična zmaga v Gdanskem.
Premogovniške družbe odklonile konferenco s stavkarji.
Vrednost dolarja nekdanj in danes. — "Zlata valuta".
Socialistična misel v Sloveniji napreduje — (Piše X., Ljubljana).
Jezik bodočnosti.
Problem zdravstva med delavstvom.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Društvo "Mir" v Collinwoodu za mir in stavkujoče premogarje.
Predavanja v klubu št. 27 JSZ.
Kanaška konferenca JSZ. odložena.
Važno za sodruge v Detroitu.
Klub "Slovenia" v San Franciscu in drugo.

Letna seja kluba št. 1 — Diskuzija o dramatiki.
Zanimiva prireditev dveh društev SNPJ. v Collinwoodu.
Novi odbor kluba št. 27 JSZ. v Clevelandu.
Po prostranem Chicagu v agitaciji za "Proletarca".
Silvestrova zabava v dvorani SNPJ. v Chicagu.
Novi odbor kluba št. 49 JSZ. v Collinwoodu.
Klub JSZ. v Warrenu in nekaj o naših razmerah.
Velika zabava na Silvestrov večer v Sheboyganu.
Anton Vičič napaden in oropan.

RAZNO.

Samo, da ne razžalosti mater. (Ivan Vuk).
Vičipci.
NAŠI ODRI:
"Baron-čevljar" na odru S. D. D. v Collinwoodu.
Listnica uredništva.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

“ANGLEŠKO SLOVENSKO BERILO”

(English-Slovene Reader)

je učna knjiga, ki vsebuje začetne nauke o izgovorjavi angleških besed; vaje za učenje angleščine; berila in članke s slikami ter kratek angleški in slovensko angleški besednjak (4000 besed).

Priredil jo je

Dr. F. J. KERN,

avtor Slovensko-angleškega besednjaka.

S knjigo “Angleško-slovensko berilo” nam je zopet dal bogat pripomoček za učenje angleščine. Sezite po nji in jo porabite v svoj prid.

Stane \$3.00

in se jo dobi v knjigarni “PROLETARCA”.

KOLIKO je vam znana zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem od časov francoske revolucije l. 1848 pa do l. 1896, ko je bila ustanovljena Jugoslovanska socialno demokratična stranka? Delavsko gibanje ni od včeraj, ni od dneva ko sva se mu midva pridružila, in raditega bi se moral vsak delavec zanimati za zgodovino svojega pokreta, zato, da bo razumel njegovo sedanost in bodočnost.

“O DELAVSKEM IN SOCIALISTIČNEM GIBANJU NA SLOVENSKEM”

je knjiga, ki slika zgodovino delavskega gibanja v omenjenem razdobju. Spisal jo je

ANTON KRISTAN.

Stane mehko vezana \$1. Vezana v platno \$1.25.

Dobite jo v knjigarni
“PROLETARCA”.

SILVESTROVA ZABAVA

kluba št. 1 J. S. Z.

v soboto 31. decembra
V DVORANI S. N. P. J.

CHICAGO, ILL.

Polnočni program.

Igra orkester “Zvonimir”.

Vstopnina 75c.

Vstopnice v predprodaji se dobe pri članih in članicah kluba in pri tajniku v uradu J. S. Z.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1058.

CHICAGO, ILL., 22. DECEMBRA, (DECEMBER 22,) 1927

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

BOŽIČNE MISLI.

“Mir na Božič.—Obisk pri stavkarjih.—Dobrodelne družbe.—Kolajne za hrabrost.

MIR ljudem na zemlji, ki so dobre volje.” Ponavljali bodo to v vseh krščanskih cerkvah, kakor lansko leto. “Vesele božične praznike” si voščijo kakor lansko leto, predlanskim, pred petdesetimi in sto leti. Božič ni več to kar je bil. Komercialna družba ga je pretvorila v trgovsko sredstvo. Božične sentimente izrablja v interesu profita. Vzlic temu je ohranil Božič še mnogo starega čara; organizirano krščanstvo je uvedlo ta praznik, da utrdi v množicah vero v odrešenika. Želele so ga, potrebovale so ga ker so trpele. Vedele so, da še niso odrešene pa so pričakovale nekoga, ki jim čudežno odvzame bremena. Še danes je mnogo te vere, ki se odraža v raznih oblikah.

V vseh večjih ameriških mestih apelirajo dnevniki v imenu dobrodelnih družb za prispevke, da preskrbe revnim božično kosilo in ubožnim otrokom darove. “Darujte, da pride Božič v poset tudi k revnim . . .” Že več let ni bilo toliko mizerije kakor to zimo. Stotisoči so brez zaslužka. V tisočeri družinah gostuje že mnogo mesecev beda. “Usmilite se jih,” kličejo dobrodelne družbe, in srečnejši prispevajo po kvodrih in dolarjih, da napravijo revežem “božič”. A potem — . . . Saj ni vsaki dan Božič!

Okrog 150,000 ameriških premogarjev je na stavki od 1. aprila dalje. Izmed teh je bilo več tisoč izprtih že prej. Mnogi so bili izgnani iz stanovanj in žive v šotorih in barakah. Nad pol milijona stavkujočih premogarjev, njihovih žen in otrok premišljuje o stavki in bedi ter o pomenu božiča. Kaj sploh znači? V hiši bogatina, ki ne dela, je vsega veliko in razkošnost je vidna še posebno o božiču. V domovih tistih, ki so bogatinom ustvarili premoženja, pa vasuje beda. Ne v vseh domovih, ampak v onih, kjer je roditelj že izčrpan in so ga odslovili; v onih, kjer je bolezen v hiši in ni zaslužka; in v tistih, kjer žive stavkarji in brezposelni. “Samo da ima delo, da kaj zasluži, pa že kako izhajamo tudi na — božič,” pravi žena revnega delavca in skriva solze.

Iz statistike justičnega oddelka zvezne vlade je razvidno, da se prebivalstvo ameriških ječ naglo veča. Zločini vseh vrst naraščajo. V večjih mestih ni nihče več varen. Listi so polni poročil o umorih, ropih in posilstvih. New York in Chicago, dva največja ameriška mesta, prednjačita. Meseca oktobra je bilo v Chicagu 89 umorov in samomorov ter 212 smrtnih ponesrečb. November beleži približno isto število in v tem mesecu ga bo prekosilo.

V Los Angelesu je središče ameriške filmske industrije. Tisoče mladeničev in deklet je vposljenih v nji, tisoče upajočih se podaja od leta do leta v Hollywood, da postanejo “filmske zvezde”. Upi se le malokomu uresničijo. Dekleta so izpostavljena nevarnosti ponižanja in veliko jih pade. Od meseca aprila si je vzelo življenje, ali pa si ga je skušalo vzeti, enajst znanih filmskih igralk. Ene so napravile konec ker so bile odslovljene, druge, ker jih je življenje strlo. Tisti, ki so si ga vzeli vsled ukanjenih upov, ki so padli strti dasi še žive, niso omenjeni v statistiki. Jih je mnogo in se ne izplača.

Blizu Denverja so pred par tedni vojaki navalili na stavkujoče premogarje, dasi jim niso dali povoda. Stavkarji, ki so manifestirali za svoje pravice, so bili neoboroženi. Histerični častnik je ukazal vojakom streljati. Šest rudarjev je bilo ubitih in 25 ranjenih, med njimi tudi ena ženska. Častnik in vojaki so dobili vsled tega čina pohvalo in zlate kolajne za “hrabrost”. Lep Božič v krščanskem Koloradu.

Listi pišejo o korupciji. V kongresu jo preiskujejo, sedaj o eni, sedaj o drugi zadevi. Javno življenje je okuženo s korupcijo, svare pridigarji, a zdravila, ki bi jo odpravilo, nočejo. “Bodite dobri in pošteni,” jim svetujejo, ker ne vedo, da v sistemu korupcije moreš napraviti le dvoje: ali se boriti da se ga odpravi in če imaš odgovorno mesto, delati v tem smislu, ali pa se pridružiti vladajočim ter se prepustiti valu grafta, kakor se prepusti pijanec pijači. Božič je

praznik krščanstva, katero uči, da bodi pošten. Tisti, ki sede v političnih in eksekutivnih uradih, zelo radi govore o krščanstvu in naglašajo svoje pobožnjaštvo. Tudi s krščanstvom je veliko napačnega, kajti ono ni to kar pravi da je. Slabi kristjani, slabo krščanstvo. Tudi o božiču se to ne izpremeni, čeprav daruje ta ali oni dolar ali pet, morda celo sto, da pride "blagodejni Božič" tudi k revnim in uhojim.

Lindberghov polet v Mehiko. ---Hearstovi "dokumenti".

Charles A. Lindbergh, ki je prošlo poletje preletel Atlantik, oziroma pot iz New Yorka v Pariz, ne da bi se kje spustil na tla, je dne 13.—14. decembra dosegel nov triumf. V Washingtonu, D. C., se je dvignil v zrak, da poseti mehiško glavno mesto. Distanco je preletel v 27 urah in 10 minutah. Razdalja med ameriškim in mehiškim glavnim mestom je približno dva tisoč milj.

Lindberghov prijateljski poset in njegovo pametno zadržanje služi negovanju prijateljstva med obema deželoma; on v tem oziru stori kolikor more. Kakšna razlika med njim in med W. R. Hearstom, ki je v svojem časopisju objavil serijo "dokumentov", v namenu, da pridobi ameriško javno mnenje proti Mehiki in njeni "brezverski, boljševiski vladi". Hearstova gonja je prignala stvar tako daleč, da je bil kongres moralno prisiljen uvesti preiskavo, ki je "dognala", da bi imeli štirje ameriški senatorji dobiti od Mehike \$2,000,000 "podkupnine", ker so nastopili proti politiki zunanjega tajnika Kellogga, ki je bila Callesovemu režimu sovražna in provokativna. A dotični senatorji, katere se imenuje v "dokumentih", niso naprodaj Mehiki niti nikomur drugemu, in to je moral priznati pred kongresno komisijo tudi Hearst. Za "dokumente", ki so bili po Hearstovem zatrdilu ukradeni v arhivih mehiške vlade, je dal Hearstov časniški sindikat do \$20,000. Iz vseh dosedanjih zaslišanj pred kongresno preiskovalno komisijo pa je razvidno, da so ponarejeni in še prav nerodno ponarejeni. A vzlic temu je Hearstovo časopisje, ki izhaja dnevno v povprečno 20,000,000 izvodih, v namenu da zakrije svojo blamažo, vpilo, kako bo ameriška vlada pokazala Mehiki radi njenega umešavanja v ameriške zadeve. Hearst se od časa do časa razjezi nad mehiško vlado, kajti on lastuje velik kos mehiške zemlje, ki bi po pravici pripadala domačinom, katerim so jo Hearstovi agentje vzeli. Na stroške ameriških davkoplačevalcev ter naročnikov svojih listov je skušal Hearst že večkrat ustvariti situacijo, v kateri bi bile Zedinjene države prisiljene napovedati Mehiki vojno. Dosedaj se mu je še vsako "razkritje" ponesre-

čilo, pri nobenem pa še ni dosegel tolikšno blamažo kakor sedaj.

Med Lindberghom in Hearstom je velika razlika.

Lindbergh pazi, da s svojimi triumfalnimi poleti ne izziva, zato je sprejet povsod pristrčno in prijateljsko kakor nihče, dasi skušajo ameriški džingoti ter kapitalistični interesi tudi njega izrabljati, kar se jim tu in tam navidezno celo posreči.

Hearstov edini namen je zavajanje in hujskanje. V ameriškem časopisju je njegovo najbolj zavajalno, najbolj prostituirano in skrajno prostaško. Ves njegov namen je, varanje čitateljev, lov za naročniki, pohlep po "senzacijah", tekma za vplivom. W. R. Hearst je torej "vreden" tip, ki se je udingal mehiškemu klerikalizmu in kapitalističnim idijotom v tej deželi, ki mislijo, da se more s ponarejenimi dokumenti varati javnost in povzročiti vojne. Včasi je bilo to mogoče, danes ne več.

Premogovniške družbe odklonile konferenco s stavkarji.

Delavski tajnik Davis je pod pritiskom razmer poslal premogovniškim družbam v zapadni in centralni Pennsylvaniji, severni West Virginiji ter vzhodnem Ohiju dne 9. dec. povabilo, da naj pošljejo dne 13. decembra v Washington zastopnike v svrhu, da se posvetujejo o situaciji na poljih mehkega premoga z ozirom na stavko. Enako povabilo je dobila unija premogarjev. Slednja je takoj izjavila, da zastopnike pošlje, medtem ko so velike premogovniške družbe povabilo enostavno odklonile. "Če misli tajnik Davis, da naj pridemo v Washington zato da napravimo dogovor z unijo, tedaj nas ne bo, ker z unijo nimamo nikakega opravka."

Pittsburgh Coal Co., Pittsburgh Terminal Coal korporacija in druge vodilne družbe v imenovanih državah so sklenile unijo ne samo poraziti ampak jo v svoji domeni do kraja uničiti. Ene so v boju proti nji od 1. aprila, a ne-

Papagaj pravi

VESEL BOŽIČ
IN SREČNO
NOVO LETO!

kateri rovi Pittsburgh Coal kompanije ter west-virginski že leto in več. Ta borba jih stane mnogo milijonov; če sedaj unijo znova priznajo ter sklenejo z njo pogodbo, so vsi tisti milijoni vrženi proč, sklepajo objestni operatorji ter nadaljujejo z bojem. Konferenca v Washingtonu se je sicer vršila, a zastopana je bila samo unija ter nekaj manjših operatorjev. Bila je brezuspešna. Stavka se nadaljuje.

Kot v vsakem gigantskem boju med delom in kapitalom, se kompanije tudi v tem poslužujejo vseh mogočih sredstev. Imajo jih mnogo in na izbero. Importirale so več tisoč črncev iz južnih držav in jih nagnale v svoje barake, iz katerih jih spremljajo oboroženi čuvaji na delo in z dela. Barake so zastražene, da ne more do njih nihče iz unijskih krogov. Neuki črneci večinoma ne vedo da skebajo, tisti pa ki vedo, si ne morejo pomagati, ker jih ustrahujejo profesionalni skebje in "sluggerji".

Davis se je na poravnavo spomnil zelo pozno. "Delavski tajnik" pač ni delavski in da je prišel s predlogom za poravnavo šele v začetku decembra, je kriv strah, ki vlada v republikanski stranki. Drugo leto se vrše volitve in je nevarnost, da bodo unije šle v boj za demokrasko stranko iz maščevanja proti republikanski v Penni in drugje, kjer republikanska administracija nastopa proti stavkarjem. S takimi potezami pa pokaže "delavski tajnik" stavkarjem prijazno lice in republikanski demagogi bodo v volilni kampanji lahko šli drugo pomlad pred volilce in rekli: Predsednik Coolidge je bil za posredovanje; v svoji poslanici kongresu meseca decembra je priporočal, naj sprejme zakon, ki bo predsedniku dovoljeval posredovati v stvarkah premogarjev in drugih splošnega značaja. Tajnik Davis je pozval operatorje na posvetovanje, a se niso odzvali. — Nato bo tak republikanski politik napadel trmoglave, profita lačne operatorje, ki delavcu ne privoščijo živeti po človeško in ameriško, in obljubil, da bo stranka v bodoče storila vse, da jih prisili na kolena. In domovina bo rešena za republikansko stranko, oziroma za kapitalistično bisago, razun ako se delavstvo toliko spametuje, da bo nehalo verjeti sladkim besedam kapitalističnih plačanec v volilnih kampanjah ter izvolilo svoje zastopnike, ki bodo napravili konec sodnim prepovedim proti stavkarjem, anarhiji v premogokopni industriji in drugim hibam, ki tepejo delavsko ljudstvo.

Ameriški Družinski Koledar.

A MERIŠKI Družinski Koledar letnik 1928 je izšel zopet v povečani obliki. Vsebina mora zadovoljiti vsakega. Med jugoslovanskimi koledarji v Ameriki in drugje nima primere. Naročite ga takoj! Stane \$1; pri večjih naročilih popust. Za stari kraj računamo izvod \$1.10.

SAMO, DA NE RAZŽALOSTI MATER.

IVAN VUK.

(Konec.)

Marko se je spomnil, kaj je vse videl v izložbah trgovin.

"Moja mati gladuje," je mislil Marko. "In bratec gladuje in sestrici . . . Tu pa sem videl polna okna vsakršnih dobrot in bogastva. In denarja toliko, da ponujajo po izložbah vsakovrstnega, kakor robce. Mi pa nimamo toliko, da bi si kupili prežganko."

"Umej krasti," se je razjezil nekdo v sanjah.

"Morda res," je pomislil Marko, ne zavedaje se, da je poprijel za besede v sanjah govorečega. "Morda res, zakaj, zemlja rodi vsem in nosi vsem. Kdor je znal ukrasti, je postal bogatin. In ko je postal bogatin, je zapisal tiste zakone o "pravici." Pokleknil je pred kapital in mu jih je posvetil kot molitev. Zares, strašen bog si, s kamna, ki zahtevaš človeške žrtve; zver, hraneča se z ljudmi, kakor je rekel oče; zmaj, ki piješ kri človeško, pošast, ki ugonabljaš smeh otrok."

"Razčrtvori hudiča," je nekdo zaškripal z zobmi.

Marko je dvignil glavo. Pogledal je okrog. "V sanjah govori," je dejal tiho. "V sovraštvu, ker je zavržen."

Ustavil se je pri tej besedi.

"Zavržen?! . . . Zakaj je zavržen? . . . Ali ne morda tudi zato, kakor on, ker je šel, da poišče kruha, a so mu dajali kamen? . . . Ali ne morda zato, ker je zaklical, da je človek, in da mu pripada to, kar pripada drugim? . . . O, on je tekom teh mesecev, čeprav dvanajstleten deček, spoznal, da imajo vsi ljudje, ki delajo, pravico do dobrot, ki jih daje zemlja in ustvarja delo. Spoznal je, da jih je mnogo med ljudmi, ki ne delajo, a žive bogato. Delo so zaprli v svoje ječe in ga sedaj prodajajo, komur oni hočejo in trgujejo z njim brezvestno. In bogato žive od izkupičkov. Oni pa, ki so kupili Delo, mrjejo v uboštvu in siromaštvu. Kaj se ni enako zgodilo z njegovim očetom? Prodali so mu Delo, prodali zopet drugemu za isto ceno, materi in njemu pa so v nagrado poslali Bedo. A ko je on šel, da kupi Delo, s katerim bi izgnal Bedo iz hiše, se je pojavila pravica in ga zaprla sem v ta hlev."

"Kdo te je pisal pravica, da si napisana tako krivično," je dejal v bridkosti.

Tik pred njim je bradati človek jezno, zaničljivo zamrmral:

"Tatje . . . Prešušniki . . ."

Mati je zaman čakala, da se ji javi sin. Težko ji je bilo in bojazen in strah sta ji stiskala srce.

"Kje si moj prvorojeni," je klicala. "Kako sem mogla dopustiti, da greš v veliko mesto, sam, tako še majhen in tako še mlad?"

"Kaj se ne spominjaš," je reklo nekaj. In ko se je nato ozrla, je sedela tam Beda in jo gledala. "Jaz sem bila, ki sem te nagovorila."

"Ti, da," je vzdihnila mati. "Ni ti bilo dovolj trpljenja. Morala si še priliti drugega."

"To je moj posel," je zahihotala Beda. "To je moja zabava. Tam, kjer je vsega dovolj, ni prostora zame. Tam me izganja izobilje. Jaz pa ne ljubim izobilja. Začo se izogibam takih hiš."

"Naj se naliže zvrhano ta kelih," je rekla. "Samo sina naj dobim nazaj, prvorojenega." — Ali od Marka ni bilo nobenih vesti.

Trgovec iz Aleksinca se je odpravljaj v Beograd. Mati je šla k njemu.

"Marko se mi je izgubil," je rekla trepetaje.

"Nimaš nobenih vesti o njem," je vprašal trgovec.

"Nobenih. In je že četrti mesec odkar je šel."

"Bom povprašal," je rekel trgovec.

"Prosim vas," je sklenila roke mati. "Premlad je še in pokvarili ga bodo. Bogve, kako zasluži. Morda še za hrano nima."

"Bom povprašal," je ponovil trgovec.

Tako se je zgodilo, da je trgovec, ko je opravil svoje posle šel na policijo.

"Česa želite," je vprašal policijski uradnik.

"Rad bi zvedel, kje je Marko Jovanović."

Uradnik je gledal trgovca.

"Pred kakimi tremi, štirimi meseci je šel v Beograd, da poišče službo. Mlad dečko, jedva dvanajstletni . . . In od tedaj ni o njem glasu."

"Mlad dečko, pravite, dvanajstletni? . . . In Marko mu je ime? . . ."

"Da, Marko Jovanović."

Uradniku se je pojavila neka misel.

"Vi ga poznate?"

"Sem iz tistega kraja, iz Aleksinca. Mati me je naprosila, da poizvem. Seveda ga poznam."

Uradnik je vzel album, v katerem so slike vseh mladih postopačev in odprl.

"Poglejva."

Trgovec je gledal. Mladi, otroški obrazi so ga gledali. Borba in glad je bila vklesana v njih že v tej mladosti.

"Kakšen je to svet," je majal z glavo trgovec. Rekruti zločincev. Kandidati vislic."

"Komisija, ki jih izbira pa je . . ."

Trgovec je pogledal uradnika.

"Današnja družba."

"To govorite vi?"

Policijski uradnik je zmajal z ramami.

"Govorim, ker vidim. Le oglejte si dobro te obraze, gospod. Gospodskega ni med njimi."

Trgovec je listal dalje. Nenadoma se je ustavil pri neki sliki. Čital je pod njo:

"Marko Ristić."

Pogledal je bolje.

"Kakšen Ristić . . . To je Jovanović, dečko, ki ga iščem."

"Vidite," je rekel uradnik. "Tri mesece, ako ne bo več, sedi med razbojniki. In noče povedati, kdo je in kod je, da bi ga odpravili v njegovo občino. Evo, vam pokvarjenosti trdovratne."

Dal je pripeljati Marka.

"Zakaj si tajil," je rekel osorno. "Nič ti ni pomagalo. Poglej! . . ."

Pokazal je z roko na trgovca.

Marko je pogledal in prebledel. Videl je, da ne skrrije svoje nesreče.

"Mati pa je tako v skrbeh za te," je rekl trgovec, "ti si pa zaprt."

Marko je zaplakal in padel na kolena pred trgovca.

"Nikar ji ne pravite," je govoril med jokom, "da ste me našli tukaj. Prosim vas, lepo vas prosim, ne povejte ji . . . Od žalosti in sramote bi umrla."

Trgovec in uradnik sta se spogledala. Uradnik je pokimal z glavo. Nekoliko je pomislil in rekel:

"Sedaj razumem . . . Zares jo mora zelo ljubiti."

"Zakaj si tu," je vprašal trgovec.

Marko je še vedno klečal.

"Ne vem."

"Brez listin so ga našli," je pojasnil uradnik. Spal je z nekim žeparjem na podstrešju neke napol podrte hiše v predmestju. Ker ni hotel povedati od kod je in kakor ste se sami prepričali, ni povedal tudi pravega imena, smo ga obdržali."

"In nič drugega?"

"Nič."

"No vstani," je rekel trgovec. "Ne bom pravi mater."

Trgovec se je obrnil, da skrrije ganutje.

"Ali gre lahko z menoj?"

"Podpišite, da ste ga sprejeli," je rekel uradnik. "Pa lahko gre."

Trgovec je podpisal.

Ko je Marko ob strani trgovca stopal po beograjskih ulicah in gledal bogate izložbe trgovin, ni znal ali je premagal Bedo, ali je ona premagala njega. Vedel je edino to, da je prost in da trgovec ne bo mater ničesar povedal.

Skrinja modrosti.

PRAVICA močnejšega velja. Niso li množice ustvarjajočega ljudstva vseh narodov močnejše, kakor peščica tiranov in izkoriščevalcev? Ne morejo li združiti svojih raztresenih moči v edinstvu, v organizaciji in v njej doseči moč, ki premaga vsako krivično silo?

Kakšen bo jezik bodočnosti.

Kakšen bo jezik, ki ga bo govorilo človeštvo čez pet sto let od danes, to je težko reči. Ugibati je pač lahko, drugega nič. S Hearstovo unijo angleško govorečih ljudstev ne bo nič. Angleži in Amerikanci so se pred nekaj meseci na ženevski konferenci za omejitev oboroževanja na morju toliko kregali, da ni nihče izmed njih mislil na kakšno medsebojno unijo, ampak kako bi drug drugega ukanili.

Razun tega je tukaj Kitajska s svojimi štiri sto milijoni ljudi. Kdo ve, če ne bodo čez sto let, ali morja celo prej, obsenčili vsak drug jezik!

Čemu se ne bi dogodilo, da se Rusija razvije v silnega orkana, in njen jezik v še silnejši občevalni instrument kakor je sedaj angleški?

Dne 5. junija se je vršil na Dunaju zbor esperantistov. Esperanto je umetno sestavljen jezik, in tisti ki se ga uče, oziroma ki ga širijo, ga razglašajo za svetovni jezik, za mednarodni občevalni jezik. L. 1922 sta dve radio postaji pošiljali svoje vesti v esperantskem jeziku; l. 1924 je bilo že 17 esperantskih radio postaj, l. 1927 pa 31. Njihovo število torej stalno narašča.

Tekom kongresa je bila na Dunaju esperantska razstava, ki je med drugim pokazala, da so mnoga klasična dela iz francoščine, nemščine, angleščine, japonsščine in iz drugih jezikov prevedena v esperanto. V glasbenem odelku so bile razstavljene note esperantske himne in razne druge uglasbitve z esperantskim tekstom.

V diplomaciji je mednarodni jezik še vedno francoščina. V kontinentalni Evropi je bil do svetovne vojne nemški jezik eden prvih, in svoj vpliv je razširil po vsem svetu. V medicinski znanosti je nemščina takorekoč potreben jezik. Tisočero medicincev v nemških univerzah se uči nemščine zaradi tega, da z njeno pomočjo dvignejo svoje znanje v zdravilstvu.

Znanje jezikov ni nikomur v škodo, škoduje pa, če človek ne govori več kot enega, pa še tistega slabo.

✽

Socialistična misel v Sloveniji napreduje.

(Piše X., Ljubljana.)

Marsikdo je morda že obupal nad delavskim gibanjem v domovini, ko je čul na koliko delavskih strank in skupin je slovenski delavski razred razcepljen. Ali po težkih in kritičnih letih je morala tudi v Sloveniji pasti odločitev in tudi razmere so se morale izpremeniti. Če se je delavstvo raje postavilo v političnih bojih na stran bojujočih se meščanskih strank; liberalcev in klerikalcev, ni to samo pripisati nezmožnostim delavskih voditeljev, temveč v glavni meri politični nezrelosti delavskega razreda v domovini.

Vendar pa se je v letošnjem letu v tem oziru marsikaj izpremenilo. Nevzdržnost razmer je naposled dvignila iz politične otroposti delovno ljudstvo, ki se je pričelo dramiti iz svojega spanja. Političen boj v Sloveniji se je poostril, poostrila so se nasprotja med slovenskimi klerikalci in liberalci in delavski razred je s strahom pričel gledati na svoje dosedanje početje

in pričel spoznavati, da ni bil popolnoma nič drugega kakor slepo orožje v rokah slovenskega meščanstva.

In tudi ves boj slovenskega klerikalizma za avtonomijo Slovenije je imel prozoren namen: oslabiti delavsko gibanje, zavesti delavca in kmeta v nacionalne sfere, izzvati v njem mržnjo proti Srbom, samo, da so zakrili svojo izkoriščevalsko gospodarsko politiko nad slovenskim delovnim ljudstvom. Če je kdaj popolnoma uspela slovenska buržvazija, v tem slučaju je prav gotovo in uspeh se je videl pri volitvah februarja l. 1925 v narodno skupščino, kamor so pripeljali klerikalci razen dveh demokratov, g. Puclja in treh radičevcev vse zastopnike slovenskega naroda.

Klerikalizem je tedaj slavil svojo zmago. Delavsko gibanje je bilo popolnoma na tleh. Delavec in kmet sta volila klerikalce.

Ali počasi je prišlo tudi za slovenskega delavca in za njegovega sotrpina — kmeta — pravo spoznanje. Počasi je uvidel na lastni koži, da počenjata z njim liberalci in klerikalci kakor sama hočeta. Izjema je le v tem, da je eden izmed njiju bolj odkrit, dočim je drugi bolj hinavski. In tedaj so se pričele odpirati oči tudi slovenskemu kmetu in slovenskemu delavcu.

Delovno ljudstvo se je pričelo kljub svoji politični nezrelosti zavedati kaj počenja z njim meščanstvo, kakšne eksperimente z "jugoslovenstvom", z "avtonomijo" i. dr. počenja z delavskim razredom. Ta dejstva, ki so stala sloven. delavstvo mnogo žrtev, ta dejstva, ki jih je uvidel delavec in kmet v Sloveniji šele po težkih preizkušnjah, so naposled povzročila, da se je počelo delavsko gibanje v domovini in da se je politična otropost, v kateri se je nahajal delavec in kmet, končno zmanjšala in da so se razmere v tem oziru izpremenile vsaj znatno na bolje.

Če se je delavski razred v Sloveniji končno zganil, in da je pričel misliti s svojimi lastnimi možgani, je bilo to nujno v njegovem razvoju, kajti zadnji čas je bil že, da se je zganilo delavstvo v Sloveniji, kjer je že pričela nastopati vedno hujše klerikalna reakcija. Delavec in kmet sta sicer že dovolj čutila ta bič in tudi sta že dovolj okušala klerikalne metode, ki so sličile fašističnemu nasilju pred letom 1925 ali bila sta tako slaba, tako malo sta verjela v svojo moč, da se nista upala z glasnim klicem opozoriti svet, kako se postopa z njima.

Toda vendar čas je prišel, čas spoznanja, čas razredne borbe. Občutila sta slovenski delavec in tudi kmet, da ne prihaja vse zlo samo iz Beograda, temveč tudi od klerikalne in liberalne gospode iz Ljubljane, Maribora in drugod. In tedaj, ko sta to pričela spoznavati, se je pričela *razredna borba slovenskega delavca in slovenskega kmeta z meščanskimi liberalci in klerikalci*. Tedaj je zavihtela socialistična stranka nad delavstvom svoj rdeči prapor, tedaj je pričela trositi med delavstvom seme socializma, ki ni padlo na nerodovitna tla.

Socialistična misel je pričela z dviganjem razredne delavske zavesti, s prebujenjem slovenskega delovnega ljudstva napredovati. Niso se oprijeli delavci in kmeti omamljivih komunističnih gesel. Delavec in kmet, čeprav sta živela v otroposti sta mislila realnejše: Z energično razredno delavsko politiko pripraviti svoje orožje proti meščanskemu razredu za dosego svojih pravic in za končen boj delavstva z buržuazijo.

S tem faktom je bila komunistična invazija po Sloveniji odbita, ker sta slovenski delavec in slovenski kmet hotela solidnejše in realnejše podpore, ka-

kor so samo mamljiva komunistična gesla. Na zadružno polje, v delavske strokovne organizacije, v delavske kulturne organizacije, da si postaviš nekaj pozitivnega, nekaj lastnega, kjer se kolikor toliko čutiš varnega in močnega, da bojkotiraš, ali da odbiješ brez prevelikih žrtev — vsak napad meščanstva, pa to bodisi iz Beograda, ali iz klerikalne odnosno iz liberalne strani. To je bil klic, to je bilo tudi stremljenje slovenskega delavskega razreda, ki je zapustilo iz Rusije in Beograda plačane agitatorje in se oprijelo socialistične stranke.

Uspehi tega preokreta se že vidijo. Delavska zbornica za Slovenijo je v rokah socialistov, resničnih predstavnikov delavskega razreda. Največja delavska občina Trbovlje prav tako. Socialistični delavski poslanci so že v oblastnih skupščinah ljubljanske in mariborske oblasti! Edini delavski narodni poslanec v beograjski narodni skupščini je socialist, komur je delavski razred v Sloveniji zaupal svoje poverenje.

In ta dejstva, ti uspehi dokazujejo, da v Sloveniji zmaga socialistična misel in da se v Sloveniji tudi prebujata delavski razred.

Vrednost dolarja nekdanj in danes.—“Zlata valuta”.

“Jugoslavija nima zlate valute”, se glasi neka okrožnica, ki sta jo pred tedni spisala Paul Berger in M. J. Turk v načelnem boju proti sodelovanju SNPJ. z zadružništvom na Slovenskem. Zedinjene države imajo zlato valuto. Vendar pa je vrednost dolarja padla več kot za polovico. Obleka, obuvala in hrana se je “podražila”, pravimo. “Okrožnica” pa bi lahko po pravici rekla, da je dolar “izgubil polovico veljave”.

FLIS. je nedavno objavil kratko statistično poročilo, v katerem pravi, da so cene potrebščinam v tej deželi od l. 1890 do 1900 ostale v splošnem iste, potem so do leta 1910 polagoma rasle, od leta 1915 dalje, torej v vojnem času, pa so kar švigline navzgor in dosegle višek l. 1920, torej leto po vojni. Dolar je začel izgubljati na vrednosti že v prvih letih vojne, ko je bila ta dežela še nevtralna. Blaga ni primanjkovalo in ga je danes toliko, da trgovina in industrija ne ve kam z njim. “Draginja” pa je še vedno tukaj, kar lahko znači, da more tudi zlat dolar izgubiti na nakupni vrednosti.

“Kakor bajka se nam dozdeva,” piše FLIS., “ko čitamo, kaj si je človek lahko kupoval za en dolar v letu 1890. Z enim dolarjem v svoji mošnji si je gospodinja tedaj mogla kupiti 8.1 funtov najfinejšega govejega mesa ali 9.3 funtov svinjskih kotletov ali 7.4 funtov kokoši ali 14.7 kvartov mleka ali 3.9 funtov masla. Povprečna cena na drobno za “round steak”, za katerega smo l. 1926 plačevali povprečno 35.6 centov, je bila tedaj 12.3 centov. Slanina, ki se danes prodaja povprečno po 50 centov funt, se je tedaj dohivala za 12.5 centov, gnjat za 15.2 centov funt, mleko za 6.8 centov kvart, maslo za 25.5 centov funt, mast za 9.3 centov funt, sveža jajca za 20 centov tucat, moka za 2.9 centov funt, krompir za 1.6 centov funt itd. Edina potrebščina, ki ima skoraj isto ceno, je sladkor; plačevali smo za sladkor 6.9 centov funt l. 1890, 6.1 centov l. 1900, 6 centov l. 1910 in 6.9 centov l. 1926. Samo tekom let 1919 in 1920 so se cene sladkorja več kot podvojile.”

Po prostranem Chicagu v agitaciji za “Proletarca”.

(Poroča Anton Vičič.)

(Nadajevanje!)

NORTH SIDE v Chicagu je del mesta, ki šteje nad pol milijona ljudi. V njegovi prostranosti živi tudi okrog dva tisoč Slovencev, ki so raztrešeni severno od Chicago Avenue do jezera in Lincolnovega parka na vzhodu, pa do meje čikaškega mesta na zapadu. Pravega centra slovenski North Side v Chicagu nima. Dolgo je veljalo za nekakšno središče križišče North Ave., Halsted St. in Clybourn Ave. Ni mi znano, kdo se je izmed Slovencev prvi začel naseljevati na “north side”, vem le, da vlada med Slovenci v ostalih krajih Chicaga mnenje, da tvorijo naselbino na severni strani pretežno Gorenjci in Štajerci. Na temu je mnogo resnice, kajti Dolenjci silijo bolj na “jug”; na severni strani Chicaga jih je zelo malo. Eno društvo SSPZ. v Chicagu se imenuje “Gorenjec”. Svoj sedež ima na “north side”. Število ljubkih Gorenjk in nekaj drugih rojakinj je leto ali dve tega ustanovilo društvo “Bled”, katero ima družabni ter dobrodelni značaj. Zboruje na “north side”; tam je njegov “glavni urad” in tam ima svoje domače zabave. Če s katero kaj govoriš o “Dolenjkah”, pa pravijo, “ah, čvček jih je ‘panal’.” (Jaz bi rad kaj napisal bolj po domače, npr., je “šva”, “šiša na šiš”, “ongava je rekva da je vaša rekva” — pa naj bo, da me kje ne “pokregajo”.)

SNPJ. ima na “north side” eno društvo — “Slovenski dom”, katero ima številko 86. To priča, da je slovenska naselbina na severni strani precej stara, da pa je venčar prišla na pozorišče slovenskega javnega življenja mnogo pozneje kot slovenska naselbina na zapadni strani Chicaga. Ali naj bo že tako ali tako, dejstvo je, da so bili Slovenci čikaške “north side” vedno ponosni in zelo samostojni. So naši rojaki, torej povečini dobri ljudje. In sedaj pa k stvari.

V prošlih dveh člankih sem se lotil, da opišem nas in “naš” napredek. V številki od prošlega tedna sem končal svoje poročilo tako kakor da ga zaključujem. Ker pa sem izprevidel, da ljudstvu ugaja — celo onim ki jih kritiziram — vidim, da smo res vsi skupaj “dobri ljudje”, zato bom s čikaškimi vtisi nadaljeval. North side je sedaj na vrsti. Kot v prejšnjih, tako tudi v naslednjih poročilih ne bom navajal imen razun v izjemnih slučajih.

V informacijo zunanjim čitateljem, katerim naše mesto ni znano, tole: Jaz živim na jugozapadni strani Chicaga. Ako se hočem podati na agitacijo med čikaške Slovence ki živijo na severni strani, mi vzame to poldrugo uro vožnje, tja in nazaj torej tri ure, če nimajo kare zamud, če ni snega ali pa kake nezgode na progi. Če pa ne gre vse gladko, te taka vožnja v obojakra lahko vzame pet ur. Chicago s svojimi tremi milijoni prebivalci zavzema jako velik teritorij, pravijo da večji kot pa mesta, katera imajo več prebivalcev kakor naše. Posebno veliko pa se ti zazdi, če “agitiraš”. Hodiš in hodiš, voziš se po celo uro, po pol ure in več, pa si obiskal k večjemu deset, dvajset rojakov in rojakinj. Včasih samo dva ali tri. Torej, da začnem s poročilom o agitaciji med rojaki po “north side”.

Neke sobote popoldne — bil je lep dan — sem vzel svoj mali kovček, ga napolnil z “Družinskim koledarjem” ter večjim številom izvodov “Proletarca” in

se podal "na pot". Na "north side" je, kot sem omenil, mnogo Slovencev, med njimi veliko naprednih, največ pa brezbriznih, kot povsod. Imel sem s seboj imena in naslove članov kluba št. 1 kateri žive na severni strani, ravno tako naslove naročnikov Proletarca. Torej, kot bi rekla pobožna mama: Pa začnimo v božjem imenu.

Po več ko eni uri vožnje s poulično železnico sem izstopil ter potrkal pri enem naših zvestih sodrugov. Tudi njegovih začetnih črk ne izdam. Ko bom končal, boste razumeli, in on tudi. A naj rečem že tukaj, oprost, sodrug, dober človek si, dobra duša, ki bi rad storil za stvar veliko več kakor je v moči enega človeka.

Predno se podam z njim na cesto, da trkava na vrata rojakov, bom omenil še eno: Ni lahko v Chicagu iti na agitacijo, ako nimaš zadostnih naslovov. Smo raztrešeni vse križem. Morda žive na tem in tem bloku tri, mogoče celo pet slovenskih družin. A če nimaš naslovov, ne veš zanje. Naslove pa imajo samo glasila podpornih organizacij, kajti skoro vsakdo je član ene ali pa več slovenskih podpornih jednot in zvez. Ker nasprotniki toliko vpijejo, da ima SNPJ. socialistično vodstvo, sem šel tja in vprašal, če mi morejo dati naslovnik članov v Chicagu, ki prejemajo glasilo. Rekli so, da ne, da ga ne posojujejo, razun v striktno jednotine svrhe. Na eni strani se biješ z ljudmi, ki trdijo da vse v SNPJ. "ronajo" socialisti po svoje, na drugi pa, ko vprašaš za malo uslugo, ti pravijo: imamo tak sklep, torej oprost, ne dobiš. Ne vem, v čem naj bi SNPJ. škodovalo, če bi pomagala pri tej stvari? Mislim pa, da bi ji koristilo. To omenjam zaradi tega, ker je toliko ljudi uverjenih da "Proletarca" vzdržuje SNPJ., a jaz nisem dobil niti naslovnika čikaških članov SNPJ. in če bi prišel kdo drugi, bi ga tudi ne dobil. Tako mi je bilo sporočeno, zato sem moral iskati spremljevalca, ki pozna ljudi in naslove v svoji okolici. Pozvonil sem pri rojaku . . . na "north side" in mu sporočil svoj namen. Mož je že priletel, rad čita, ima odraščene otroke in je vesel vselej kadar more kaj pomagati dobri stvari. "Seveda bom šel malo tod okoli s teboj, da ti pokažem naše ljudi," mi je rekel. Vzel je Ameriški družinski koledar, in nato sva odšla. Po poti grede je dejal: "Ne misli, da boš v tej soseščini kaj dosegel. Tukaj samo pijemo in zabavljamo."

Prišla sva k prvemu. Uvod je bil kratek in mož je odvrnil, da ga veseli, ker sva prišla, da pa ne čita, in zato ne bo "metal denarja stran" za "Proletarca". Ponudil sem mu Koledar. Pregledal je nekaj listov, in ko je videl nekatere ilustracije je rekel, da ga vzame, pa ne radi branja, ampak vsled slik, "ki jih rad gleda". Še malo prigovarjanja, naj se naroči na "Proletarca". Govoril je brez strasti. "Sem edini v družini, ki znam slovensko, a ne berem. Kupujemo angleške liste radi novic. Ne bom naročil Proletarca." Hotel sem mu dopovedovati o delavskem gibanju, ko pa sem sprevidel, da ne razume o njemu ničesar, in da bi pol ure ne zadostovalo za pojasnjevanje, sva se poslovila. Pustil sem mu en izvod Proletarca, z naročilom, če bo utegnil, da ga pregleda.

Potrka pri bližnjem sosedu. "Cajteng še v roke ne primem," je rekel. "Kaj bi, saj so vsi glih neumni, tisti ki berejo in oni ki ne berejo." Smejal se je mojemu spremljevalcu, ga lopnil po hrbtu, in rekel: "Bosta pila?" V momentu je bila na mizi steklenica in čaše. "To je več vredno kot vse cajtenge," je dejal, ko je polnil kupe. "Kajne, ti moj loncman?" In "loncman"

mu je zadovoljno pokimal ter prijel "glaž" in ga izpraznil. "Boš pa vzel Koledar." Pogledal je knjigo, se namuznil in rekel: "Nobene reči. Pij, če hočeš!" Smejal se je, meni pa je izgledalo, da misli samo na pijačo. "Zlata kapljica, kajne?" Ko je to rekel, sem videl, da mu je ljuba ne glede na barvo, samo da ima "kik" in da "teče".

"Na teh blokih sva opravila," mi je rekel spremljevalec. "So vsi taki . . ." Vsled radovednosti bi rad obiskal vse, a sem se udal njegovemu nasvetu. Vstopila sva na Western Ave. karo ter se odpeljala dalje proti severu. Na določenem mestu sva izstopila ter potrkala pri rojaku, za katerega je moj prijatelj smatral, da se morda naroči. Njega še ni bilo domov, žena pa je pripravljala večerjo. Tisti ki me je spremljal, je njen osebni znanec, zato je takoj postala zgovorna. Ko ji je pojasnil kdo sem in čemu prihajam, je rekla. "eh, kaj, saj pri nas ne beremo, noben nič ne bere, zato je neumno metati denar proč. Bosta pila?"

Postalo mi je mučno in bi se najraje poslovil. "Ne bom pil." — "E, če ti ne boš, bo pa tvoj partner", je rekla in ga prinesla "eno flašo". In moj "partner" ga je res pil. Nikjer se mu ni upiralo. V pogovoru sem hotel izvedeti, če sploh kaj berejo, in razvidel sem, da pogledajo tuptam "Amerikanskega Slovenca" radi novic. Sicer pa "nimajo časa". Pustil sem tam en izvod "Proletarca" z zagotovilom, da še pridem. Spremljevalec je že jecal, ko sva šla iz hiše na cesto. Prosil sem ga, naj ne "pokuša" preveč različnih vin, pa je rekel, da se dobro počuti in naj ne bom v skrbeh zanj. Blizu poleg sva obiskala še eno famulijo. Samo otroci so bili doma. Odraščeni sin je kupil Družinski koledar, o listu pa nisem ničesar omenil. Spremljevalec je spet obupal ter rekel, da se ne izplača hoditi tod okrog; "so vsi glih", je rekel, ter predlagal, da greva še dalj na "north". Ustavila sva se na 28. bloku No. Campbell Ave. Na prvem naslovu, kjer sva potrkala, sva zopet slabo naletela. Doma je bila samo žena in brat njenega moža. On je kupil Koledar, iz pogovora z njo pa sem spoznal, da zelo rada čita in da je razumnejša kot one s katerimi sem prišel preje v dotiko. Bi se naročila, a sama "brez moža noče nič napraviti." Če bi plačala, bi bil morda on "hud", torej naj pridem ko bo on doma. "Proletarca" so nekoč že imeli. Menda so ga pustili, ker ni prišel nihče naokrog iztirjati naročnino.

Svojega vodnika sem moral zapustiti. Noge so mu postale šibke in jezik ni mogel več razločno izražati misli. Silil me je še v en kraj, kjer je več Slovencev. Ali prepričal sem ga, da je najboljše, če se vrne domov in se odpočije, kar je storil. "Bova pa drugič obiskala še tiste ki jih danes ne moreva," sem mu rekel, in pri tem je ostalo. Jaz pa sem vzel karo, da se peljem v lokal našega kluba št. 20, ki je zborovalno in družabno središče srbskih sodrugov na "north side". Nahaja se na 2250 Clybourn Ave.

Udruženje br. 20 je dvajseti klub naše JSZ. Torej eksistira že dolgo časa. Je edini, ki ga danes tvorijo izključno srbski sodrug. Ostali srbski sodrug v Detroitu in drugod so v glavnem v klubih slovenske sekcije, istotako hrvatski. Ko sem vstopil, so ravno igrali tamburaši. Udruženje br. 20 ima namreč svoj tamburaški zbor, kakor ima npr. klub št. 1 svoj pevski zbor. Srbski sodrug goje tudi dramatično, imajo pogoste zabave in predavanja, večinoma v svojem lokalu. Le dramske predstave imajo v kaki drugi dvorani. Ker je med njimi precej naročnikov "Proletarca", sem si mislil: grem v lokal njihovega udruženja,

tam jih gotovo dobim več skupaj. Kot rečeno, sem vstopil, ko so igrali tamburaši. Že od daleč sem jih nekaj spoznal. Veselo smo si stisnili roke, kajti sprejeli so me kot sodruga. Vedeli so iz poročila v Proletarcu, čemu sem prišel, in Peter Kokotovich je dejal, da mi žele vso srečo. Prinesel sem seboj kovček koledarjev, katerih pa med njimi nisem prodajal, ker so jih naročili, oziroma jim jih je prinesel sodrug Geo. Maslach. P. K. in S. B. sta mi rekla, da nimata zadoosti novcev s seboj, in naročnino gotovo obnovita. B. Stojanovich je naročil list sedaj prvič. Ker smo se pomenkovali sodrugi med sodrugi, je šel čas naglo, a mene je klicala agitacija naprej. Za odhodnico so mi zaigrali lepo koračnico ter me povabili, da naj se kmalu zopet oglašim pri njih.

Rojak Joe Sajovic živi na isti ulici, zato sem sklenil, da se oglašim mimogrede pri njemu. Številka njegovega naslova v seznamu naročnikov pa je bila napočna, zato sem imel precej truda, predno sem našel pravo. Šele neki cvetličar tam blizu mi je povedal pravi naslov. Sajovic je prijazen človek; ni rekel niti besede, da ne obnovi; plačal je celoletno naročnino in vzel je tudi Am. družinski koledar. Po prijaznem slovesu sem šel na karo, da se odpeljem proti domu. Vozeč se nekaj časa opazim na nekem oknu krojaške delavnice ime Mediževce. To je naš rojak, grem tudi k njemu, sem sklenil, ter dal kondukterju signal, da hočem na prihodnjem postajališču izstopiti. On pa, ko je videl da imam kovček in je mislil da sem tujec, ki se je predaleč peljal, je ustavil karo takoj, in tako sem hodil le nekaj korakov nazaj. Mediževce je moj znanec in najin sestanek je bil prisrčen. Potožil sem mu svoje težkoče na agitaciji, da ne vem naslovov in take stvari, pa mi je obljubil pomoč, ko hitro se odločim za zopetni poset tega okrožja. Tudi sam je naročil list in Koledar. Medtem je prišla domov njegova soproga nakar smo naše kramljanje skupno nadaljevali. Ko bom zopet prišel, je dejal, mi lahko pomaga ob dnevih, oziroma večerih, kadar je bolj prost. Ob enem me je povabil na veselico naslednjo soboto, kjer bo

mного priliko za agitacijo. Obljubil sem radevolje, kajti kar človek na agitaciji išče, je sodelovanje, dobro besedo in pa razumne ljudi.

Predno sem se odločil za na pot proti domu, sem napravil še en poset. Oglasil sem se pri A. Anžičku, da mu oddam Koledar, ki ga je želel dobiti. Naročnik ostane kakor vedno. Postregel mi je s "časo" rujnega, ki se mi je zelo prilegel, kajti po toliki hoji in vožnji vso soboto popoldne in ves večer sem se resnično utrudil. Človeku dobro de, ko pride izmučen k takemu rojaku; tvoje delo razume in ti pomaga, da ti misliš šinejo kam drugam kjer se resnično odpočijejo, da se pogovoriš kaj vsakdanjega in pri tem za nekaj časa pozabiš na vse drugo. Ta naš znanec je misleč človek. Delavsko gibanje mu ni tuje, kajti svoječasno se je udeleževal v I. W. W. in potem med komunisti. Njegova kipeča narava je hotela nagle, dobre rezultate. Ni bil edini tak, v kredit pa mu je, da so mu izkušnje pomagale naprej, in ne kakor tistim, katerim nič ne za-ležejo. Spremene se v "revolucionarje" čez noč, drugo jutro hočejo že preobrat, in ker ga ni, se enako naglo "razočarajo" ter se pridružijo reakciji ali pa se udajo leni brezbriznosti. — Ob slovesu mi je dejal, da mi je v svoji okolici pripravljen pomagati v agitaciji. Tako se je končala moja prva pot za "Proletarca" na severni strani Chicaga.

Socialistična zmaga v mestu Gdansko.

Gdansko (Danzing) z okolico je danes nevtralen teritorij pod kontrolo lige narodov, v katerega vodi takozvani poljski koridor, ki je presekal vzhodno Prusijo na dvoje. Poljska je hotela pot do morja in zato ta koridor ter odrezanje Gdanskega od Nemčije.

Dne 13. novembra so se vršile v Gdanskem volitve, iz katerih je prišla socialistična stranka najjačja in je sedaj največja. Gdansko je nemško mesto in nemški nacionalisti so šli v borbo proti socialistom z geslom, da politika socialne demokracije služi poljskemu imperializmu. Naravno, da so bili socialisti v stanju odbijati tako propagando, kar dokazuje sledeči rezultat, ki beleži ob enem tudi izid volitev l. 1923.

	Volitve 1923		Volitve 1927	
	Glasov	Sedežev	Glasov	Sedežev
Socialisti	39,755	30	61,588	42
Nemški nacionalisti	44,459	33	35,820	25
Nemški centrum	21,114	15	26,090	18
Liberalne stranke	11,009	8	14,531	9
Komunisti	14,982	11	11,695	8
Stranka nemških hišnih posestnikov	7,406	6	9,409	6
Nemški Voelkisch	10,301	7	4,671	2
Druge struje	15,768	10	18,900	10

Značilno je, da sta nazadovala oba ekstrema v številu glasov in poslancev, nacionalistični in komunistični, medtem ko so socialisti in liberalne struje napredovale. Največji uspeh pa so dosegli, kot pokazuje gornji rezultat, socialisti.

Naročite Ameriški družinski koledar l. 1928 svojcem v domovini. Stane \$1 in 10c za pošiljalne stroške. Pošljite nam to vsoto in natančen naslov prejelnika.

Tole mi ne gre v glavo:

Frančiskani in njihovi zavezniki pravijo, da niso proti S. N. P. J., ampak zanj, kajti SNPJ. kot jednota je dobra, vodstvo pa ima čisto zanič. Kako je mogoče, da slab manager vodi dobro organizacijo, in da je zanič odbor navsezadnje vendarle "dober"?

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

ZANIMIVA PRIREDITEV DVEH DRUŠTEV S. N. P. J. V COLLINWOODU.

COLLINWOOD, O. — Slovenski delavski dom v Collinwoodu je to sezono zelo okupiran od strani mnogih in različnih prireditev. Naselbina je velika in zato je umevno, da ima tudi mnogo slovenske mladine, ki je zelo izvežbana posebno v glazbi, petju, plesih itd. Ali ta mladina nima kje pokazati svoje nadarjenosti, razun ako se ji da priložnost sodelovati na prireditvah organizacij katerim pripada.

Društvi "V boj" št. 53 in "Strugglers" št. 614, oba SNPJ., priredita na Božič v nedeljo 25. decembra v Slov. nar. domu "veliko stvar" v obeh dvoranah, ki vključuje: ples, obširen program in prosto zabavo. V programu sodelujejo poleg mladih tudi naši "stari" (vsi mladi po letih, razpoloženju in aktivnostih). Npr., Anton Eppich vprizori kuplet "Črnomelski škric"; Vinko Coff poskrbi, da bomo videli sliko "Dramska vizija". Program v podrobnostih je kot sledi:

"Dramska vizija" (predvaja "Verovšek", režira Coff); koncertna točka, igra Ivanušev orkester; baletni ples, ki ga izvaja mala Jos. Sintich; dvospev (sestri Sintich); "Nola", piano solo, Matilda Kastelec; samospevi: "When you're away", "Smiling Through" in "Zagorski zvonovi", poje sopranistka Jeanette Strle, spremlja na glasovir Irma Kalanova; "Sharpshooters", koračnica, piano-akordina, Nettie Somrak; tej točki sledi pesem, ki jo zapoje naš znani tenorist Louis Bely; "Španski ples", izvaja Angela Bukovnik; glasbeni komad "Still Alarm March", igra Fr. Barbič ml. na kromatične harmonike; sledi piano-solo; igra Ella Justin, Lorain, O.; za tem pride kvartet, v katerem so pianistka, dva harmonikarja in banjo (Ella in Theresa Justin, Fr. Barbič ml. in Joe. Miklavčič); dvospev (nastopiti v njemu Mrs. Mary Ivanuš in Mrs. Švigel); "Que vive", duet na glasovir, igrati Angela in Louise Mandle; "Ptici", kvartet, sestre Česnik; "Kiss Me Again", kvartet, piano, kornet, dve violini (Mervar, Marenko, Zabukovec, Gerbec); Ruski kozaški ples, predvaja Lina Raduke; in za temi točkami pride "Črnomelski škric".

Program bo torej jako bogat, izbran, tako da bo vsakemu ugajal. Občinstvo pa je prošeno, da ta trud naših ljudi vpoštevata, in da vpoštevata tudi sebe. Če to stori, bo dvorana S. D. Doma na božično nedeljo napolnjena do zadnjega sedeža. — F. B. — č.

NOVI ODBOR KLUBA ŠT. 27 J. S. Z.

CLEVELAND, O. — Na redni seji kluba št. 27 JSZ. dne 11. decembra je bil za bodoči termin izvoljen sledeči odbor:

John Krebelj, tajnik-blagajnik. — S. Carl Trinajstič, organizator. — Jos. Jauch, zapisnikar.

Louis Zorko, knjižničar. — Tajnik med klubom in "Zarjo", August Komar.

Nadzorni odbor: W. J. Lazar, Jos. Volk, Ernest Bajec.

City Central Committee: Carl Trinajstič, John Krebelj.

KLUB J. S. Z. V WARRENU IN NEKAJ O NAŠIH RAZMERAH.

WARREN, O. — V naši naselbini je bil obnovljen klub št. 243 JSZ. maja prošlo leto, ko se je nahajal med nami s. Frank Zaitz. Klub JSZ. v Warrenu je najmlajši v Zvezi. Polje zanj ni ugodno, kar je čitateljem znano iz prejšnjih dopisov od raznih poročevalcev iz tega kraja. Vztrajnosti sodruga Frank Modica pa se je zahvaliti, da klub živi in da skušamo biti tudi v tem oziru ljudje. Ni lahko, ko človek gara do izčrpanosti dan za dnem, potem pa še dela za dobro stvar, ki koristi ne NJEMU, ampak CELOTI. Sodrug Modic je eden onih, ki dela težko v fabriki, potem pa še za naš Dom in za klub J. S. Z. A on ni edini, kajti kakorkoli se eden trudi, če nima sodelavcev, ne bo nikoli uspel.

Ne smete misliti, da so Zedinjene države povsod ena in ista stvar. Znano mi je, da so kraji, kjer ne smeš biti katoličan; znano mi je, da so kraji, kjer ne smeš biti NAROČNIK naprednih listov. In znano mi je, da je skoro povsod delavec od gospodarjev PREPOVEDANO, da bi bil socialist. Za preobrat k socialni pravičnosti mi ne propagiramo nožev. Ne vlivamo kanone. Ne glasujemo za strupene pline. Smo za pošteno obrambo v poštemem boju za varovanje te dežele. Pa vendar se dobi po naselbinah denuncijante, ki vpijejo v rogove bosov kakor hočejo boši.

Vi morda ne veste kje je Warren. Je v Ohiju. Delamo v "železnih fabrikah". Delo je silno naporno, dobi se ga sedaj jako težko, plače so majhne. Slovencev in drugih Jugoslovancev ni prav veliko. Smo prijatelji med seboj in nismo. Kregamo se za vsako najmanjšo stvar. Imamo svoj Dom, a nekaterim ne ugaja. Mora biti tako in tako, ali pa nič. A dom je tukaj, pa je kreg. Kar poznam naših ljudi v tem mestu, ni nihče ne posebno "dober" ne posebno "slab". Smo pač ljudje. Kregamo se, beremo malo, bojimo se bosov, bojimo se za delo, in preišljujemo, kako bo drugo leto, ko bo kampanja za predsedniške volitve v polnem zamahu. Večinoma simpatiziramo s socialisti, ampak socialisti nam dela ne dajo, oni niso med boši in "povsod" rajše vidimo da ne govorimo o njih. Kolikšno mesto je Warren? Sedaj ima, kot pravijo ocenjevalci, okrog 30.000 prebivalcev. Izmed Jugoslovancev smo najštevilnejši Hrvatje in Slovenci. Slednjih je vendarle malo, a so proporcno najaktivnejši. Kaj pijemo? Večinoma zelo slabo žganje. To nam škoduje, a prohibicija je nam odvzela dobro ceneno pijačo, zato pijemo slabo. Če bi jaz rekel: ne pijem (in res ne pijem), bi rekli, glej ga hinavca! Če bi mu jo dal zastoj, bi pil.

Torej, za Božič in Novo leto, prejmite naša voščila, in če imate boljšo pijačo kot mi, jo vam odkrito privoščimo. — Warrenski sodrug.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

P., Chicago. — Poročilo o banketu, na katerem sta govorila župan Hoan in Maurer ter o Maurerjevem predavanju o Rusiji bo priobčeno prihodnjič, enako druga poročila, ki niso mogla v to številko.

Prispevateljem vščipecev. — Vse, kar je porabnega, bo priobčeno ob priliki.

KLUB "SLOVENIJA" V SAN FRANCISCU IN DRUGO.

SAN FRANCISCO, CALIF. — Smo v sezoni praznikov. Za mnoge je vesela, ker je baje izobilje pogoj veselja. V materijalnem oziru je to vsekakor res, kajti kjer je nastanjeno pomankanje, tam ni smeha. Delavske razmere v San Franciscu so slabe. Če nimate dela, ne pridite sem, ker ga v Californiji ne boste dobili. — Ali tudi drugod ga ni. Kriza je v deželi, ne zato ker je premalo denarja in premalo živil ter blaga, ampak ker je vsega tega — preveč. Tovarne ter rudniki so odpustili veliko delavcev. To čuti tudi trgovina. Tako postaja kriza večja in večja. V družinah kjer ni sredstev, ni veselja, ampak skrb za kruh. Kruha je mnogo. Človek bi rad delal, da si ga zasluži. A dela mu ne dajo, ker je kruha toliko, da ga niti prodati ne morejo. Sijajna uredba!

Čitamo poročila s stavkovnih bojišč v Coloradu, Pennsylvaniji, Ohiju itd. Marsikakšna žena in mati plaka, ker so ji ubili moža ali sina, ali pa ga vrgli v zapor. V Coloradu in drugod so rovi zastraženi z bodočimi žicami, v katerih je električni tok. Na vrhu ogrodja vzpenjač, ali na kaki višji stavbi, je velik svetilnik, ki meče svoje žarke ponoči po pokrajini in išče "sovražnike". Vse polno strojnih pušk. Sodniki izdajajo prepovedi, da zlomijo odpor delavcev, ki se upirajo suženjstvu in drugim krivicam.

Delavec ima uspešno orožje: glasovnico, toda ga ne zna rabiti, oziroma ga NOČE rabiti tako da bi bilo njemu v prid. Z glasovnico lahko postavi sodnike ki mu bodo pravični, guvernerje, ki ne bodo pošiljali milico nanj, župane, ki bodo razumeli njegove težnje. Novemberske volitve t. l. so izpadle v prilog delodajalcev, kot je bilo pričakovati. Ljudstvo glasuje za kandidate gospodarjev. "Voditelji" govore sladko in "radikalno", obljubujejo čudeže in ljudstvo verjame. Sramota, da je svet še vedno tako neveden, sramota pa še posebno, ako se udinjajo gospodarjem celo taki ki med volitvami hlinijo svoje "delavsko prepričanje" ali pa se celo postavljajo, da so pristaši ali člani delavske stranke.

V San Franciscu ima naš napredni živelj organizacijo, ki deluje pod imenom Izobraževalni in dramski klub "Slovenia". Njene funkcije so obsežne. Ena njih je, da pomaga v borbi za izboljšanje življenjskega stanja delavcev, da sodeluje v borbi za socialno pravičnost. Aktiven pa je v tem oziru le v toliko v kolikor se članstvo za take probleme zanima ali ne zanima. Prireja veselice, predstave, shode itd. Oziroma vse to spada v njegovo področje.

Ko hitro bo Narodni dom zadostno izboljšan, to je, da bodo prostori preurejeni, bo klub posvetil več svoje pozornosti naši mladini. Ona zahteva družabne prostore in jih bo dobila. Klub ima svojo čitalnico in pevski zbor. Za oboje je treba zainteresirati mladino. Tudi med ženstvom moramo ustvariti več zanimanja za delovanje "Slovenije". Če njih ni, če se ne interesirajo v zadostni meri, postajajo tudi moški mlachi. Rojakinje, vpoštevajte to.

Pevski zbor kluba "Slovenia" je dne 19. nov. nastopil v Civic Auditoriumu, ki je največja dvorana v tem mestu. Tisti čas se je v njemu vršila razstava zunanje trgovine in tujskega prometa (Pacific Foreign Trade and Travel Exposition). Ob tej priliki so se vršile razne priredbe; vsaka narodnost je imela svoj

dan. Slovani so imeli skupni vseslovanski dan; slovanska priredba se je vršila pod vodstvom poznane ameriške Čehinje Miss Margaret M. Krsak. Je zelo vplivna in sposobna za vodstva. Je govornica — sploh zelo inteligentna ženska. Miss Krsak je Amerikanka, a ljubi svoj češki narod in se ga ne sramuje. Na eni taki slavnosti je dejal californijski senator Shortridge med drugim: "Ne sramujte se materinega jezika ako ste v tuji deželi. Ne pozabite na mater, ki ste jo zapustili tam daleč in plaka v svoji ljubezni do vas, ker misli na vas, in ste predaleč, da bi vas mogla objeti."

Kdor ima radio, je lahko čul vse govore, pevske in godbene točke, ki jih je vključeval program razstave. Zbor "Slovenije" je zapel "Morje Adrijsansko"; v pevskih točkah sta nastopili tudi Rose Bezak in Rose Tomsich. Spremljeval je Mr. Tomsich s koncertino.

Slovenci bi ob priliki slovanskega dne na razstavi dobili prvo priznanje ako bi ga ne polomili z narodno nošo.

Veliko je ležeče na pripravljalnem odboru in je priporočati, da dela ob takih prilikah kolikor največ mogoče sporazumno in pazno.

Klub "Slovenija" postavi 26. decembra v Narodnem domu božično drevesce za mladino s primernim programom. To se zgodi prvič v zgodovini naše nasebine.

V imenu kluba "Slovenia" se zahvalim ob tej priliki v naših listih vsem, ki so pripomogli da je bila klubova vinska trgatev dne 16. oktobra tako velik uspeh. Čisti prebitek, namenjen v prid izboljšanja Doma, je znašal \$478. Delavci in delavke, ki so pomagale, so delali složno in z veseljem. V tem smislu hočemo nadaljevati tudi v prihodnjem letu. — *Peter E. Kurnick.*

VAŽNO ZA SODRUGE V DETROITU.

DETROIT, MICH. — V nedeljo 25. dec. ob 10. dopoldne ima v Hrvatskem domu svojo redno (ki je ob enem letna) sejo klub št. 114 JSZ. Razun drugih točk bomo imeli volitve odbora za bodoče leto. Potrebno je, da se tega zborovanja udeleže vsi člani in članice. Vljudno vabim tudi one člane, ki so zaostali s članarino. Tisti ki so dolgo brez posla, dobe izjemne znamke, ako žele, kajti stranka hoče, da ostanejo njeni člani.

V letu 1928 je potrebno, da postanemo čim aktivnejši, kajti časi so resni; naša stranka je edina upoštevana stranka opozicije proti demokratski in republikanski in proti sistemu, ki ga zastopati. Da pa bo ta stranka štela več kakor sedaj, je potrebno, da jo pojačamo — da postanemo aktivnejši. Na svidenje dne 25. decembra. — *Jože Mentony, tajnik.*

NOVI ODBOR KLUBA ŠT 49 J. S. Z. V COLLINWOODU.

COLLINWOOD, O. — V odbor kluba št. 49 JSZ. so bili za l. 1928 izvoljeni: Joseph Pezdirtz, tajnik-blagajnik, 14314 Sylwia Ave.; John Bozich, organizator; Vinko Coff, zapisnikar. — Nadzorni odbor: John Kožel, Anton Zorko, Joseph Presterl. — V City Central Committee sta izvoljena J. F. Durn in Lawrence Selak.

Seje kluba št. 49 se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd.

Joseph Presterl.

Problem zdravstva med delavstvom.

Zdrava pamet pove človeku, da mora biti med materialnimi razmerami in ljudskim zdravjem zveza. V kapitalistični družbi velja vsaka reč denar, tudi zdravje in vse tisto, kar je za zdravje potrebno. Preiskava, ki jo je vodil javni zdravstveni urad za industrijsko komisijo, je pokazala, kako se izraža denarna izguba na tem polju. Poprečno izgubi vsak delavec v Zedinjenih državah po devet dni na leto vsled bolezni; vsota vsled tega izgubljenega zaslužka in izdatkov za zdravila pa znaša do tisoč milijonov dolarjev na leto.

Preiskava je dalje dognala, da bi se velik del bolezni lahko preprečil. Največji odstotek smrtnih slučajev je med najslabše plačanimi delavci.

Poročilo pravi, da polovica delavcev v Zedinjenih državah ne zasluži dovolj, da bi mogli živeti v zdravih razmerah in si trajno obraniti zdravje. Nadalje pravi poročilo, da so bolezni velik vzrok brezposelnosti in da pomnožujejo armado bednih in obupanih.

Vse to se pravzaprav razume samo po sebi. Kdor premalo zasluži, se ne more tako hraniti, da bi ostal krepak. Oslabljeno telo nemore tako kljubovati napadom bolezni kakor močno. Nezadostna plača ne dovoli človeku, da bi si poiskal stanovanje, kakršno bi potreboval; stanovanje, ki je po ceni, pa navadno ni le manj lepo in udobno od dražjega, temveč tudi manj zdravo. Tudi kakšna da je obleka, kajpada ni vseeno za zdravje.

Najslabše plačani delavci imajo navadno najdaljši delovni čas. Delo najbolj izčrpa njihovo telo, prilike, da bi nadomestili izgubljene sile, imajo pa najmanj. Vsi pogoji, ki jih zahteva bolezen, se zbirajo pri njih. Torej ni treba veliko vpraševati, zakaj je umrljivost med njimi največja.

Kapitalistična družba je pa kulturna.

Vpričo poročila zdravstvene oblasti postaja človeku še bolj nejasno, kaj je pravzaprav kultura. Polovica delavcev v Zedinjenih državah ne more živeti tako, da bi si obvarovali zdravje. Razmere, v katerih mora živeti vsled prepričlega zaslužka, torej menda niso kulturne. Polovica ljudske mase ne živi v kulturnih razmerah — in družba pravi vendar, da je kulturna. Kdo razvozlja to protislovje.

Do tisoč milijonov dolarjev na leto izgubi delavstvo zaradi bolezni. Ker premalo zasluži, ga nadlegujejo bolezni; ker boleha, ima še od prepričlega zaslužka 1,000,000,000 dolarjev izgube. To so strašne številke.

Ali nekaj je še hujšega. Najusodepolnejša bolezen, katere zdravstvena oblast ni preiskala, je duševna slepota in topost mišljenja med delavstvom. Če bi se to ozdravilo, bi tudi druge bolezni kmalu izginile.

Če se zdravstvena oblast ni lagala — in tega ni misliti, ker pač ni imela razloga za to — so prenizke plače krive vsaj velikega dela bolezni. Kdor pa zna šteti vsaj do pet, mora sklepati, da bi boljše plače odpravile veliko bolezni in obvarovale delavstvo velikih izgub. In če ljubi delavstvo zdravje, bi se moralo potegovati za boljše plače. Moralo bi se organizirati. Ker pa vemo, da pomenijo višje plače le začasno in relativno zboljšanje, bi moralo misliti delavstvo še dalje in tudi iti dalje. Izkušnja uči, da sledi boljšim plačam podraževanje potrebščin. To se more preprečiti le tedaj, če postanejo producenti — de-

lavci — sami gospodarji produktov, ki so jih izdelali in ki jih potrebujejo za svoj konsum. In to morejo biti le tedaj, če so gospodarji delovnih sredstev.

Ali če pride na delavca bolezen, pa pravi, da je to božja volja, in če umrje, pa se tudi pravi, da je to božja volja, se ne morejo razmere zboljšati.

Tuberkuloza n. pr. ni božja volja, ampak bacili, neznansko majhni, ali silno zanikrne živalice. Teh bestij je toliko, da jih ni nihče varen. Najbrže ni človeka na svetu, ki jih še ne bi bil imel v svojem telesu. Ali močno telo se niti ne zmeni zanje; njegov organizem jih premaga kakor majhen nahod. Sestradano, oslabilno telo se jim pa ne more upreti; naselijo se v njem in se množe z neznansko hitrostjo, pa se goste v njem, dokler ga ne uničijo.

Ali če opazi o pravem času, kaj se godi v njegovih plućih, mu ni treba pošiljati po pogrebника. V prvih stadijih se jetika ozdravi. Niti glave si ni treba veliko beliti zaradi medicin. Le telesu je treba pomagati, da se dovolj okrepeča, pa samo premaga navadce. Čist zrak, solnce, zdravo stanovanje in dobra hrana — to je vse, česar je treba.

Ampak to je tisto: Zrak, solnce, stanovanje, hrana — to pomeni v kapitalistični družbi denar. To se pravi: Če imaš dosti denarja, ozdraviš; če ne, te vzame vrag.

Kapitalist zna ceniti svoje zdravje. Pred vsem mu ne groze bolezni tako kakor delavcu, in če ga zapravi, je to v večini slučajev zakrivil z neumnim načinom življenja; če se n. pr. želodcu preveč naklada, se prav tako lahko oboli, kakor če se mu ne daje, kolikor potrebuje. Ali če oboli, ima kapitalist vso mogoče nego, najboljša zdravila in najugodnejše pogoje za okrevanje.

Ogromno število tudi umira prezgodaj, ne zato, ker so neozdravljivi, ampak zato, ker nimajo denarja. In družba, v kateri se to godi, se imenuje kulturna! Stoinsto tisoč ljudi bi si lahko ohranilo zdravje in podaljšalo življenje, če bi bila družba tako urejena, da bi vsak njen koristen član lahko dobil vse, kar zahtevajo njegove potrebe, to se pravi, če bi bila socialistična. Krepko in zdravo ljudstvo bi dobili, ki bi lahko rodilo zdrav in krepak zarod. In v zdravejših telesih bi bili lahko zdravejši duhovi. Tedaj bi družba lahko postala kulturna.

SILVESTROVA ZABAVA V DVORANI S. N. P. J. V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Na Silvestrov večer imajo ljudje navado, se se zbirajo skupaj v večje družbe, kjer pričakujejo Novega leta. Klub št. 1 JSZ. v Chicagu prireja na Silvestrov večer že dolgo let zabave, in imel jo bo tudi letošnjega 31. decembra v dvorani SNPJ. Imeli bomo tudi polnočni program.

Vstopnina je 75c za osebo. Igral bo ob tej priliki povečan orkester "Zvonimir". Vstopnice se dobe v predprodaji pri članih in članicah kluba ter tajniku v uradu JSZ. — P. O.

KANSAŠKA KONFERENCA J. S. Z. ODLOŽENA.

ARCADIA, KANS. — V nedeljo 11. dec. bi se imela vršiti konferenca JSZ. v Armi, a je bila odložena na poznejši čas radi smrti hčerke sodruga Antona Šularja. Ko hitro napravimo dogovor kedaj naj se prihodnja konferenca vrši, bomo to sporočili.

Družini Šular na Grossu na izgubi ljubljene jim hčerke Mary naše sožalje. — John Kunstelj.

PREDAVANJA V KLUBU ŠT. 27 J. S. Z. V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Klub št. 27 JSZ. je na svoji prošli seji sklenil, da bo prirejal v zimskih mesecih predavanja, katera se bodo vršila vsako četrto nedeljo v mesecu popoldne v klubovih prostorih (staro poslopje Slov. nar. doma na St. Clair Ave.)

Kot znano, obdržuje naš klub dve redni seji mesečno: prva se vrši vsako drugo nedeljo v mesecu dopoldne, in druga vsako četrto nedeljo popoldne.

Prihodnja seja, na kateri bomo imeli prvo predavanje, se vrši dne 26. decembra popoldne. — Sodrugi in sodruginje, udeležujte se sej redno in agitirajte, da bo klub rasel v članstvu. Na predavateljske tečaje vsako četrto nedejo, odnosno v tem mesecu dne 26. dec., privedite tudi znanca in prijatelje.

Ime predavatelja in predmet sporočimo ko hitro bo stvar urejena. To nalogo ima poseben odbor, ki bo storil vse kar potrebno, da bodo klubove aktivnosti na tem polju uspešne. — J. K.

VELIKA SILVESTROVA ZABAVA KLUBA J. S. Z. V SHEBOYGANU.

SHEBOYGAN, WIS. — V slovenski naselbini v Sheboyganu ne bô imel dne 31. decembra nihče vzroka za pritožbe, da se dolgočasi, kajti klub št. 235 JSZ. priredi veliko Silvestrovo zabavo z obširnimi sporedom. Ena točka je igra "O, ta maček", burka v enem dejanju. Novo leto bomo torej pričakovali s smehom in v najboljšem razpoloženju. Ob polnoči, ob nastopu l. 1928, bo vprizorjena novoletna slika "Ob slovesu starih".

Vstopnina je znižana, da lahko vsakdo pride. Kdor rad pleše, in teh je mnogo, mu bo ustrezno, kajti dobili smo za ta večer prvovrsten orkester. Zabava se prične ob 8. zvečer in bo trajala do 2. v nastopnem letu. Tako boste lahko "dve leti" na zabavi, dolgo, kajne! Pa vam ne bo žal, kajti prebili boste večer v krogu vesele družbe in videli lep program. Vrši se v Fludernikovi dvorani. — Odbor.

"Baron-čevljar" na odru S. D. D. v Collinwoodu.

Dram. društvo "Verovšek" vprizori ob prvi obletnici otvoritve Slovenskega delavskega doma dne 2. januarja ob 2. popoldne sijajno šaloigro "Baron-čevljar". Ker je večina nas prizadetih radi "prosperitete", je direktorij S.D.D. sklenil, da bodo vse vstopnice za to predstavo po 50c. Tisti ki pridejo prvi, bodo imeli priložnost dobiti najboljše sedeže. Vsled nizke vstopnine ima sleherni Slovenec v Collinwoodu priliko videti "Barona-čevljarja", ki je eña najboljših burk. Zagotavljam vam, da ne bo nikomur žal, ki bo videl Naceta, Maričko in cel čevljarski zbor. Leto 1928 boste tako pričeli s smehom, kajti smeha bo na tej predstavi veliko. Ne boste se mu mogli ubraniti. Ko se dvigne zastor, se boste zasmeljali, in potem skozi do konca predstave.

Sledili boste Nacetu in njegovi baronski časti, in videli, kako jo bo konec, ko bo zamenjal salonski frak s šilom in kopitom. Poslušali boste "Vrbana popotnika", ki bo pravil o svoji nesreči, kako so mu vzeli kobilico v Novem Mestu.

Ta predstava je, kot rečeno, prva obletnica otvoritve Slovenskega delavskega doma. Zberimo se dne 2. januarja ob 2. popoldne v domu kakor smo se pred letom dni — V. C.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNIM JEDNOTAM.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".
List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

MARTIN BARETINCIC POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.
Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Irwin 2102—R 2.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik
2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Phone Crawford 1382
Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

Moderna unijska pekarna

Pecivo vedno sveže in okusno.

John Bradač

lastnik

Vsem našim odjemalcem želimo
vesel božič in srečno Novo leto.

6413 St. Clair Avenue, Cleveland, Ohio

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvemži torek in petek, in od 6. do 8.
zvečer vsak dan.

LETNA SEJA KLUBA ŠT. 1. — DISKUZIJA O DRAMATIKI.

CHICAGO, ILL. — V petek 23. decembra se vrši redna seja kluba št. 1 v dvorani SNPJ. — Na dnevnem redu volitve odbora in odsekov (pevskega in dramskega), razna poročila, in potem diskuzija o dramatik, ki jo v smislu sklepa prošle seje otvorita Peter Bernik in John Olip. Privedite s seboj somišljenike, da pristopijo v klub. — P. O.

ANTON VIČIČ NAPADEN IN OROPAN.

CHICAGO, Ill. — V sredo 14. decembra zvečer je neki tolovaj napadel iz zasede Antona Vičiča, ko je šel po cesti do bližnjega postajališča, da se odpelje s poulično karo proti domu. Napadalec ga je večkrat udaril po glavi da ga je zbil na tla in mu potem naglo izpraznil žepa. Vzel mu je \$46 v gotovini, uro in prstan, vse listine ter nekaj izvodov "Am. družinskega koledarja", katerega je imel s seboj na agitaciji. Napad se je izvršil na Blue Island in Pauline ulici, torej blizu Ashland Ave. Ko je Vičič prišel k sebi, je šel po ulici da je dobil taksi ter se odpeljal proti domu. Krvavel je iz oči, nosu in ust. Ker se mu je stanje potem še poslabšalo, je bil pozvan dr. Zavertnik, pod čigar zdravniško oskrbo se sedaj nahaja. Policija je drugi dan aretirala neko osebo, ki je bila osumljena napada, a radi pomankanja dokazov jo je izpustila. Sumi se, da je bil napad namerovan in da se je čakalo samo na priliko, ki se je ponudila omenjeni večer.

MIR IN DOBRO ZDRAVJE.

"Mir, dobro zdravje, vesele praznike, sreča" — to je besedilo mnogih božičnih voščil. Zdravje je jedro. Ohranimo mir z našim prebavnim sistemom s pomočjo Trinerjevega grenkega vina, ki odstrani slab tek, neprebavo, zaprtje in podobne želodčne nepravilnosti. Proti prehladu in kašlju poskusite Triner's Cough Sedative in Trinerjeve Cold Tablets. Vaš drugist jih ima v zalogi za vas, ali pa pišite na Jos. Triner Company, Chicago, Ill. — Srečno novo leto!

SLOVENSKA PEKARNA

Slovincem in Hrvatom

v North Chicago-Waukegan, Ill.,

priporočamo moderno, higijenično pekarno

"ROYAL BAKERY"

Gospodinje, vprašajte pri vašem trgovcu vedno in povsod za kruh iz naše pekarne.

DAROVIC & ZAGAR

1724 So. Sheridan Rd.

Tel. 5524

North Chicago, Ill.

DRUŠTVO "MIR" V COLLINWOODU ZA MIR IN STAVKUJOČE PREMAGARJE.

COLLINWOOD, O. — V Collinwoodu obstoji med drugimi tudi društvo "Mir" št. 142 SNPJ. Svoječasno je bilo na glasu, da "mir" ni njegovo pravo ime, kajti ono mir kali v nemir.

Polagoma se to mnenje izpreminja. Hude besede med gotovimi člani preidejo in izgleda, da bo "Mir" ne le eno prvih ampak eno najvzornejših društev v SNPJ. A "Mir" bo še več, kajti vsako napredno društvo je napredno samo v kolikor sodeluje v naprednih podvzetjih.

Eno znamenje, da društvo "Mir" hoče mir, je njegov sklep, s katerim je zavrglo Turkovo-Bergerjevo okrožnico ter izreklo zaupnico gl. odboru. Enak sklep je sprejelo tudi glede Bartulovičevega pisma, ki ga je poslal v imenu lista "D." na društva SNPJ.

V pomoč premogarem je prispevalo društvo "Mir" na svoji decemberski seji vsoto \$25.

Delavske razmere tukaj niso najboljše. Brezposelnih je mnogo in božični prazniki ne bodo za vse tako veseli kakor bi mi radi. Velike "charity" organizacije apelirajo za darove, razun tega imamo v Clevelandu še posebno dobrodelno ustanovo, ki bo skrbelo, da bodo vsi revni imeli "dobro" božično kosilo. Kaj pa na druge dneve . . . ?

Je huđo za delavca, če je dolgo brez zaslučka in če ima bolezen v hiši. Kadar ga doleti ena nezgoda, jih pride navadno vse polno. "Ne morem pomagati, dasi se mi smili," pravi tovariš, se poslovi in odide. Tak bo letošnji Božič za tisoče delavcev. — Collinwoodski opazovalec.

Zadružna Banka v Ljubljani

se priporoča rojakom v Ameriki za vse finančne transakcije.

Hranilne vloge obrestuje

nevezane po 5%

vezane po 7%

Njene ameriške zveze so:

- 1.) S.N.P.J. v Chicagu.
- 2.) Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West Jackson Blvd.
- 3.) Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York.
- 4.) Frank Sakser State Bank, New York.

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Za račun Zadružne banke v Ljubljani (Jugoslavija)

Zadružni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi.

“Elektriciteta!— mojster v produkciji na debelo”

DR. HENRY MACE PAYNE,
svetovalec-inženir na ameriškem
rudarskem kongresu

*“Blagostanje Amerike je sad razumnega razvoja sile, spretnega vodstva in produkcije v velikem obsegu, ki plačuje najvišje mezde na svetu, in delavci žive boljše in udobnejše, kot kedaj poprej. Kamorkoli pogledamo okrog sebe, povsod lahko opazimo sodelovanje razuma s trgovino.”**

ELEKTRIČNA sila se lahko upravičeno smatra kot ena svetovnih podlag industrije. Je najbolj neutrudljiva in delavna služabnica človeštvu.

Potom njene čudovite sile se je delavstvo osvobodilo prevelikega bremena; domovi so postali srečnejši in udobnejši in blagostanje dežele se je večkratno povečalo.

To blagostanje pa ni bilo vzeto iz trgovine drugim, temveč izhaja iz zakladnice hiše znanosti, kar je povečalo individualno produkcijo in temu primerno povečalo mezde.

Jasno je torej, da je blagostanje vsakega posameznika od-

visno od dostopnosti in obilice električne sile.

Vsled dalekovidnosti, inicijative in trgovske podjetnosti družb, ki proizvajajo električni tok v tej deželi, je danes ameriška industrija preskrbljena s tako množino električne moči, kot ves svet skupaj—štiriindvajset krat več je te moči na razpolago, kot jo je bilo pred štiriindvajsetimi leti—in to po ceni, ki je nižja, kot je pa bila pred vojno.

Z ozirom na to dejstvo, da je načelo individualne inicijative, pod katero so te družbe delovale, ohranjeno, je nadaljna prosperiteta ljudstva v celoti zagotovljena.

* Celoletni govor, ki ga je imel dr. Payne, pošljemo na zahtevo.

Commonwealth Edison Co.

72 W. Adams Street, Chicago

✠ VŠČIPCI. ✠

NOVI KARDINALI IN JUGOSLOVANI.

Papež je imenoval pet novih kardinalov. Kot običajno, je tudi sedaj prezrl jugoslovanske katoličane. Dosedaj je bil samo en Slovenec kardinal. Jugoslavija ima dva katoliška naroda. A jugoslovanskega kardinala "nema", in izgleda, da ga še dolgo ne bo. Čemu sveti oče zapostavlja jugoslovanske katoličane? Mike Cegare bo pojasnil.

"MI ČITAMO VSE LISTE".

Mrs. Ongava Neža; Ne boste nas, ne! Mi vse beremo. "Delavca berite, ki več piše o "naši jednoti" kot pa "Prosveta". Ta jim kadi. You bet! Ne bodo nas! (Nato Neža udari po stolu enkrat dvakrat, trikrat in pravi: "*!?!* !!!*&*!!" — Jaka.

BINGELJ Z ENIM ZAVEZNIKOM NI ZADOVOLJEN.

Bingelj ni abstinent. Včasih se ga napije, ampak ne toliko, da bi ga ne nesle noge. Ima zaveznike od katerih zahteva, da se ne napijejo do nezavesti. Znanemu "floor leadru" v znanem društvu je zabelil sledeče svarilo ("G. S." z dne 16. dec.): "Človek, ki hoče nekaj zastopati, pa se pri tem napije kakor krava, naj bi se skrtil, tako skrtil, da bi ga nihče več ne mogel videti."

Lep nasvet si mu dal, cenjeni Bingelj, ampak kdo naj ga nadomesti? — RK.

KDO PODPIRA BINGLJEV LIST?

"Glas Svobode" z dne 16. decembra namiguje, da se "Proletarec" vzdržuje na stroške jednote. "Brez Jednote ne morejo naprej," piše Bingelj. "Že skoro dvajset let se pehajo za močno, finančno organizacijo ki naj bi nudila sredstva . . . In če ne bi imeli Jednote za

sabo, bi bili šli že zdavnaj rakom zvižgat. 465 ljudi ne more brez tega ali onega zaledja zdrževati lista, pa če je še tako majhen . . ."

Bingelj torej pravi: 465 ljudi ne more vzdrževati lista, pa če je še tako majhen.

V mislih ima članstvo JSZ., katerega je seveda več kot toliko. Ampak to ni vprašanje. Vprašanje je:

Kdo zdržuje "Glas Svobode"? Ali ima Zvonko Novak dovolj korajže, da POVE, kdo je danes pravi gospodar "njegovega" lista?

Kar se tiče Jednote: "Glas Svobode" je v teku par let dobil od S. N. P. J. več kot pa "Proletarec" v vseh dvaindvajset letih od kar izhaja. "Proletarec" ima zaledje med članstvom JSZ. in čitatelji. "Glas Svobode" pa ga ima — kje, to naj pove njegov urednik preje predno bomo povedali v tej koloni, če hoče da bo "zaledje" omiljeno. — UR.

TRINAJST DRUŠTEV ZA OKROŽNICO.

Bartulovičev "Delavec" se je avtomatično proglašil za glasilo "resolucijskega" odbora ter "progresivnega" mrtvaka. "Trinajst društev je podpiralo okrožnico društva "Francisco Ferrer", piše C. N. v "D.", in s tem se je izreklo za odpoklic glavnega odbora." — Kar 13 društev, in nekaj jih je še, ki niso sporočili Bartuloviču svojega ukrepa. Naj to store, dokler "Delavec" ne bo "povečan", kajti potem se bo posvetil boju proti kapitalizmu. — Brr.

HEARSTOVI "DOKUMENTI" O MEHIKI.

Wm. R. Hearst je dal za kopo "dokumentov", ki so bili baje ukradeni iz arhivov mehiške vlade, \$16,000. Stanejo ga vsega skupaj nad \$20,000. Z njimi hoče dokazati, kako mehiška vlada intrigira "proti" Zedinjenim državam in širi v njih "boljševizem". "Dokumente" je objavil v svojih listih in povzročil z njimi precej prahu,

Telefon v uradu Central 5999. Na domu Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK

ODVETNIK

127 N. Dearborn St., Soba 805,
CHICAGO, ILLINOIS.

JOS. STEBLAY

Zemljišča, hliša, stavbišča, zavarovalnica proti ognju; javni notar.

2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.
Tel.: Lawndale 9562.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill. Phone 2726

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGU

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od 7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se tople priporočam.

srečo pa ima z njimi približno tolikšno, kot resolucijski odbor s svojo okrožnico. — A. L.

DVOJNO LICE.

"Mi smo proti podpiranju jugoslovanske monarhije. Denar naj ostane tukaj!" (Ploskanje.)

Isti govornik dan pozneje: "Zastopam največjo angleško zavarovalno družbo. Zavarujte se pri nji. Je imenitna, boljša kot ameriške." In tako dalje. Dobiček, ki ga ji napravi, ne gre britskim delavcem, ampak kapitalistom. S tem podpira monarhijo Veliko Britanijo. Tega ni povedal zborovalcem. — L.

"LETNE SEJE".

Letnih sej bo drugi teden konec. "Hvala Bogu!"

V ADVENTU ZA KRATEK ČAS.

Bartulovičev "D." piše: "Društvo št. 1 SNPJ. je glasovalo v podporo okrožnice Ferrerja. Na seji so Zajc, Cankar, Blaž Novak in 'finančni ekspert' Alesh sijajno pogoreli. Zajček je švigal s svojim ubogim repčkom po dvorani kot znorel . . . in vendar ni pomagal. Generalštab je izgubil zaupanje lastnega društva."

To "znamenito notico je objavil na prvi strani s črnim tiskom in potem jo ima povečano tudi na tretji. Podpis je "Boljševiško oko". Čestitam Bartuloviču, Binglju in resolucijskemu odboru na takih zaveznikih.

Glede glasovanja: "Klika" je prišla organizirana na sejo in imela 15 glasov; toliko jih je oddala za "Ferrerja". To je vse kar zmore. Proti je glasovalo 13 članov. Društvo šteje okrog dve sto članov. Odbornikov, ki jih omenja ni bilo na seji, razun eden, niti ne drugih, ki so se navadno brigali za društvo ter prihajali na seje. To je slabo za društvo in Jednoto ter uspeh za taktiko provokatorjev, kakorkoli je neznamen. — F. Z.

BANČNA LOGIKA.

Ko banka propade, dobi šele agent komišen, ne prej, po logiki tistih živalic, ki lazijo po ljubljanski srajci . . . Čudna logika! Evo dokaz: Ravno ti lazimodrijani delajo na vse pretege, da bi Zadržna banka čimprej propadla. Vraga, kako se to vjema z vašo

zavidnostjo komišna? Čimprej je konec banke, temprej potegne "veliki socialist Tavec" mastni komišen.

ZELO ZANIMIVO.

Proletarca" moramo uničiti. JSZ. moramo uničiti. Klub št. 1 moramo uničiti. Vse socialistične klube moramo uničiti. Zajca moramo u-n-i-č-i-t-i. Pooogoo-relleca moramoo uniičiitii! (Nekdo se je zopet zvalil po tleh.)

NORČIJA ZA ADVENT.

"Ferrerja" bomo razpustili, se je nekdo skrivnostno pošalil. In že so začeli zunaj in znotraj o tem resno razpravljati. Tako se umaknemo obtožbi in obsodbi, je nekdo modroval. Drugi je domneval, da se članstvo Ferrerja porazdeli na vsa čikaška društva, da se še v drugih napravi "kabudel". Potem so malo pili, malo peli, malo kvantali, in je vse kakor včeraj. Tudi v adventnem času se spodobi malo šale. "Špas mora biti," je rekel eden, drugi pa je dodal: "Kaj bi počeli, če ne bi imeli tegale, kaj misliš?" Nato so se zopet podali v pogovor, kako bodo vodili "vojno" naprej do konca. Strašen dolg čas je v Chicagu. — Rado.

"PIONEER" IN MLADINA.

"Pioneer" SNPJ. v Chicagu je društvo, ki je bilo ustanovljeno predvsem za slovensko mladino. Posluje angleško. Mladina ga je osvojila od vsega začetka in ga vodi USPEŠNO. Ako žele starejši člani starokrajškega pridelka temu društvu uspeh tudi naprej, naj se ne umešavajo vanj po nepotrebnem. Nastopi "starih" članov na društvenih sejah se zde mladini PUSČOBNI in PRAZNI. To bi jo utegnilo ODBIJATI, da bi IZO-STALA iz sej, in potem . . .

Bodimo previdni. Vsakdo NAJ OSTANE v društvu, v katerega LOGIČNO spada. — Budalo.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo dopoldne in četrtopoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

PRIHRANJENI

dolarji, ako jih vložite v to banko, vam bodo pomagali do uspeha in neodvisnosti.

Vzemite te prihranjene novce iz vašega žepa in jih vložite na obresti; s tem jim daste priliko, da delajo za vas.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

OTTO KASPAR, predsednik.

Pristopite v naš
božični klub.

VARNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV